

Деякі аспекти розвитку малого підприємництва в Україні

Табінський В.А.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної теорії
Університету митної справи та фінансів

Сімон А.П., Стасюк А.В.

студенти
Університету митної справи та фінансів

У статті розглядаються проблеми розвитку малого бізнесу в Україні, аналіз його фінансування. Також було проаналізовано основні економічні показники, які супроводжують діяльність малих підприємств. У результаті дослідження запропоновано шляхи подолання даних проблем, які покращать роботу суб'єктів малого бізнесу.

Ключові слова: мале підприємництво, державне регулювання, фінансування, кредитування, державна підтримка.

Tabinsky V.A., Simon A.P., Stasiuk A.V. НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ МАЛОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В УКРАИНЕ

В статье рассматриваются проблемы развития малого бизнеса в Украине, анализ його функционирования. Также были проанализированы основные экономические показатели, сопровождающие деятельность малых предприятий. В результате исследования предложены пути преодоления данных проблем, которые улучшат работу субъектов малого бизнеса.

Ключевые слова: малое предпринимательство, государственное регулирование, финансирование, кредитование, государственная поддержка.

Tabinsky V.A., Simon A.P., Stasiuk A.V. SOME ASPECTS OF SMALL BUSINESS DEVELOPEMENT IN UKRAINE

This article discuss the problems of small business, the analysis of financing in Ukraine. It was also analyzes the main economic indicators that accompany the activities of small businesses. The study suggested ways to overcome these problems, which enhance the work of small businesses.

Keywords: small business, state regulation, financing, crediting, state supporting.

Постановка проблеми. Мале підприємництво відіграє значну роль в економіці України, оскільки його розвиток впливає на економічне зростання, стимулює прискорення науково технічного прогресу, сприяє наповнення ринку товарами необхідної якості та забезпечує зайнятість вивільнених працівників. Також однією з головних проблем, що перешкоджають розвитку малого підприємництва в Україні, є недостатність фінансування з боку держави. Отже, дана проблема є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемні питання малого підприємництва висвітлено в працях таких провідних науковців, як: З.С. Варналій, Л.І. Воротіна, Л.А. Колеснікова, які акцентують свою увагу на різних підходах до вирішення проблем розвитку малих підприємств. Дослідження малого підприємництва, його місця та ролі в економіці є об'єктом уваги таких науковців, як: Т. Кондратюк, О. Кужель, В. Ляшенко, О. Мазур, І. Михасюк, В. Сизоненко, С. Соболев, В. Ткаченко.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У силу постійних змін та у зв'язку із тим, що мале підприємництво має значний вплив на економічні процеси, постає необхідність кожного року досліджувати мале підприємництво в Україні, а також проводити опитування серед підприємців.

Метою статті є аналіз функціонування, визначення потенційних джерел фінансування малих підприємств в Україні та окреслення першочергових заходів з подолання вищезазначених проблем.

Виклад основного матеріалу. Процвітання будь-якої країни потребує максимальної зайнятості працездатного населення і стабільного економічного розвитку, сприяючи розвитку соціальної сфери та економіки безпосередньо. Розвиток малого підприємництва є одним із найпріоритетних напрямів розвитку економіки. В економічно-розвинених державах саме малі підприємства є основним «стовпом» економіки. Згідно зі ст.63 Господарського кодексу України, малими (незалежно від

форми власності) визнаються підприємства, в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік не перевищує 50 осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період не перевищує суми, еквівалентної п'ятистам тисячам євро за середньорічним курсом Національного банку України щодо гривні [1].

Україна як самостійна, незалежна держава гарантує нині всім підприємцям (незалежно від обраних ними організаційних форм підприємницької діяльності) рівні права і створює однакові можливості для функціонування, доступу до матеріально-технічних, фінансових, трудових, інформаційних, природних та інших ресурсів за умови виконання робіт і поставок для державних потреб. Державна підтримка бізнесу здійснюється на основі Закону України «Про державну підтримку і розвиток малих та середніх підприємств в Україні», в якому зазначається, що з метою створення сприятливих організаційних та економічних умов для розвитку підприємництва держава повинна надати належну підтримку [2].

Усім підприємствам для свого існування і розвитку потрібен капітал, який забезпечується шляхом фінансування. Внутрішніми джерелами фінансування є: 1) прибутки; 2) продаж ліквідних активів; 3) скорочення оборотного капіталу; 4) кредити від постачальників; 5) дебіторська заборгованість; 6) амортизаційні відрахування. Зовнішніми джерелами фінансування малих підприємств можуть бути комерційні банки, небанківські фінансові установи (страхові компанії, довірчі товариства, інвестиційні фонди, інвестиційні компанії, пенсійні фонди), приватні фірми, урядові і регіональні програми, продаж акцій, кошти родичів і друзів та ін. [3].

Одним із шляхів виходу із кризи малого підприємництва є кредитування даної сфери. Але внаслідок кризи в банків виникла проблема ліквідності, що спричинила зростання відсоткових ставок. Високі відсоткові ставки за кредит, обов'язкова вимога застави, вартість якої значно перевищує суму кредиту, практично унеможливають доступність кредитних ресурсів для тих суб'єктів малого підприємництва, які започатковують свою справу [4].

За даними Державного комітету статистики України станом на 01.01.2015 в Україні налічувалося 341001 суб'єкт господарювання, з яких 324598 суб'єктів малого підприємництва, а це 95,2% від загальної кількості усіх підприємств. (рис. 1).

Рис. 1. Кількість підприємств станом на 01.01.2015 р.

Станом на 01.01.2015 переважна кількість малих підприємств України зосереджена в Дніпропетровській (24821 од.), Харківській (23724 од.), Одеській (23048 од.), Львівській (17718 од.) та Київській (16868 од.) областях. Найменші кількісні показники демонструють Волинська (5212 од.), Рівненська (4898 од.), Тернопільська (4871 од.) та Чернівецька (3897 од.) області.[7]

У розрізі економічних видів діяльності пріоритетними сферами суб'єктів малого підприємництва залишаються оптова та роздрібна торгівля, питома вага в загальному обсязі яких складає 31%. Значно меншими є показники промисловості (12%), сільського, лісового та рибного господарства (15%), операцій з нерухомим майном, професійної, наукової та технічної діяльності (10%) (рис. 2).

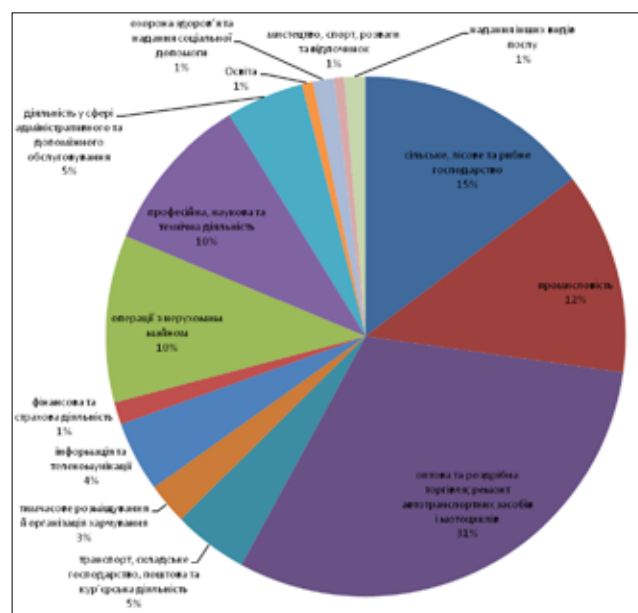

Рис. 2. Питома вага суб'єктів малого підприємництва станом на 01.01.2015 р.

Як розвивався малий бізнес в Україні впродовж 2011–2014 років, ми зможемо розглянути в нижченаведеній таблиці 1.

Дивлячись на дані цієї таблиці, ми бачимо, що більшість показників мають негативні характеристики. За підсумками 2014 року, в Україні кількість малих підприємств становить 324598 одиниць, або 115,1% до попереднього року (2013 р. – 373809 одиниць). Кількість найманих працівників на малих підприємствах у відсотках від загальної кількості найманих; у 2011 р. – 26,1; 2012 р. – 25,7; 2013 р. – 26, 2014 р. – 25,6 відсотків. Якщо порівнювати даний показник з 2013 роком, кількість зайнятих працівників в суб'єктах малого підприємництва зменшилась загалом на 16%. Разом із тим 2014 рік, можна охарактеризувати, як такий, в якому спостерігалось різке скорочення кількості працівників сфери малого підприємництва, враховуючи те, що даний показник у 2013 році скоротився на 2% порівняно з 2012 роком.

Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) малих підприємств станом на 01.01.2015 рік становив 705000,5 млн грн, а це 16,9% загальнонаціонального обсягу. 2014 рік можна охарактеризувати, як такий, в якому спостерігалось підвищення обсягу реалізованої продукції по малим підприємствам, враховуючи те, що за 2013 рік обсяг становив 16,5% до загальнонаціонального, за 2012 – 16%, а за 2011 – 15,2%. Основну частку обсягу реалізації малих підприємств становили підприємства оптової та роздрібної торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів, промислові, сільського, лісового та рибного господарства.

Покращення ми бачимо по заробітній платі. Станом на 01.01.2015 середня заробітна плата по малим підприємствам становить 3 151 грн. Порівнюючи з минулим роком показники зросли 10,2% (2013 – 2 829 грн).

Але на даний показник нам не потрібно звертати велику увагу тому, що цей показник, на нашу думку, зріс тільки за рахунок підвищення мінімальної заробітної плати в Україні. Отже, за 2014 рік, на жаль, малі підприємства мають негативні показники.

У другому кварталі 2015 року було проведено спеціальне опитування, що стосувалось питань державної підтримки та оцінки діяльності державних органів. Вибірка включає 114 малих підприємств (де працює до 50 працівників).

На думку опитаних підприємців, основними напрямками державної політики для підтримки бізнесу мають бути інформування, дерегуляція та розвиток електронного адміністрування. Так, найважливішими інструментами у зазначеній сфері, згідно із думкою керівників підприємств, є створення інформаційного ресурсу про правила і умови ведення бізнесу та про зміни законодавства (69% опитуваних), зменшення кількості документів, необхідних для ведення підприємницької діяльності (59%) та переведення адміністративних послуг в електронний вигляд (43,6%).

Малі підприємства більшою мірою потребують спрощення доступу до державних закупівель та державних гарантій за кредитами (по 44,7%), тобто залишаються більш залежними від державної політики у фінансовій сфері. На важливості спрощення доступу малих підприємств до державних закупівель також наголошує 38,7% середніх підприємств. На необхідності пільгових умов для окремих галузей промисловості наголосили 59,4% опитаних підприємств, при цьому серед великого та середнього бізнесу частка тих, хто дотримується зазначеної точки зору більша (61,8% та 60,8% відповідно), ніж серед малого (50,9%). Цікаво, що 31% опитаних менеджерів не визначилися з відповіддю, і лише 9,6% вважають, що пільги не потрібні [6].

Таблиця 1

Показники діяльності малих підприємств в Україні за 2011–2014 рр.

Показник	Рік			
	2011	2012	2013	2014
Кількість підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення, одиниць	77	76	82	76
Середня заробітна плата по малим підприємствах, грн	1 317	1 623	2 829	3 151
Кількість зайнятих працівників, тис. осіб	2091,5	2051,3	2010,7	1686,9
Кількість найманих працівників, тис. осіб	2011,8	1951,6	1891,8	1583,0
Обсяг реалізованої продукції, (товарів, послуг), млн грн	607782,4	672653,4	670258,5	705000,5

Основними проблемами, що стримують розвиток малого підприємництва, є [5]:

- недосконалість системи оподаткування;
- нестабільність бюджетного фінансування регіональних програм підтримки малого підприємництва;
- нерозвиненість механізмів фінансово-кредитної підтримки і страхування ризиків малих підприємств, відсутність механізмів самофінансування;
- обмеження доступу малих підприємств до виробничих потужностей і майна підприємств, що реструктуризуються;
- відсутність надійної соціальної захищеності і безпеки підприємців;
- організаційні проблеми взаємодії малого бізнесу з ринком і державними структурами;
- адміністративні бар'єри на шляху розвитку малого підприємництва.

Економіка України має великий потенціал економічного росту. Аби даний потенціал використати, дуже важливо, щоб ресурси, ризик та ініціатива були тісніше пов'язані між собою. Для України на сьогоднішній день особливо актуальним є розробка та реалізація обґрунтованої та ефективної державної політики підтримки розвитку малого бізнесу та стимулювання такої підприємницької діяльності, що є основою економічного та соціального благополуччя держави. Завдання нашої влади має базуватись на цілях, які збільшать кількість малих підприємств. Це все можна зробити, здійснивши такі кроки:

- створення відповідної нормативно-правової бази;
- впровадження спрощеної системи бухгалтерського обліку та звітності малих підприємств;
- зробити єдину систему реєстрації та легалізації суб'єктів підприємництва;

- впровадити порядок кредитування малого підприємництва комерційними банками під гарантії бюджетних коштів;
- важливим фактором успішного розвитку малого підприємництва має бути відсутність протистояння великого бізнесу малому;
- ввести пільгове оподаткування прибутку комерційних банків, одержаного за рахунок кредитування малих підприємств.

Висновки з цього дослідження. Мале підприємництво є фундаментом для ринкової економіки. Даний сектор створює необхідну атмосферу конкуренції, здатний швидко реагувати на будь-які зміни ринкових умов, створювати додаткові робочі місця. Розвинутий сегмент малого бізнесу – це, перш за все, високий рівень сервісу та низькі ціни на товари і послуги для споживачів. Високий рівень конкуренції стимулює розвиток економіки і веде до зростання зарплат. А за рахунок високої інноваційної складової, притаманній малому бізнесу, розвиток даного сегменту повинен сприяти виводу економіки на якісно новий рівень. Аналіз стану та проблем розвитку малого бізнесу в Україні свідчить про те, що в подальшому розвиток малого бізнесу без активного та позитивного втручання держави може привести до згорання даного сектора економіки з відповідним загостренням економічних проблем та посиленням соціальної напруги. Отже, необхідність розвитку і державної підтримки малого бізнесу в Україні є досить значною, і вирішальною. Таким чином, для ефективного розвитку малого підприємництва в Україні необхідно створити механізм ефективної взаємодії між державою та підприємницьким сектором. Його відсутність засвідчується тим, що малі підприємства ще не відіграють вагомій ролі в економіці України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Малый бизнес: кредитование малого бизнеса [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kreditbusiness.ru>.
2. Кісельов А.П. Основи бізнесу : [підручник] / Кісельов А.П. – Київ : Вища школа, 1997. – 191 с.
3. Слав'юк Р.А. Фінанси підприємств : навчальний посібник / Р.А. Слав'юк. – Київ : «Центр навчальної літератури», 2004. – 460 с.
4. Облік та оподаткування підприємств малого бізнесу : навчальний посібник / Дробязко С.І., Козир Т.М., Холод С.Б. ; За заг. ред. П.Й. Атамаса. – К. : ЦУЛ, 2012. – 416 с.
5. Лех Г.А. Світовий досвід розвитку підприємств малого бізнесу / Г.А. Лех, М.М. Ільчишин, О.Я. Туркало // Науковий вісник НЛТУ України : збірник науково-технічних праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.15. – 400 с.
6. Державна підтримка малого та середнього бізнесу. Спеціальний звіт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.slideshare.net/USAIDLEV/ss-53544189>.
7. Державний комітет статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
8. Аналіз діяльності підприємств малого підприємництва та шляхи підвищення їх прибутковості [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2028>.